

Arkeologisk förundersökning 2013

Slimminge 69:1, Slimminge kyrkogård

VA- OCH BÅRHUSUTBYGGNAD SAMT DRAGNING AV ELKABEL

RAÄ Slimminge 19:1, Slimminge socken i Skurups kommun
Skåne län

österlen
arkeologi

Österlenarkeologi
Rapport 2013:11

Lars Jönsson

Arkeologisk förundersökning 2013

Slimminge 69:1, Slimminge kyrkogård

VA- OCH BÅRHUSUTBYGGNAD SAMT DRAGNING AV ELKABEL

RAÄ Slimminge 19:1, Slimminge socken i Skurups kommun
Skåne län

Österlenarkeologi

Lars Jönsson

Bellevuevägen 13A

271 32 Ystad

Tel: 070-306 36 04

E-post: info@osterlenarkeologi.se

Webb: www.osterlenarkeologi.se

Arkeologisk förundersökning 2013

Slimminge 69:1

VA- och bårhusutbyggnad samt dragning av elkabel

RAÅ Slimminge 19:1, Slimminge socken i Skurups kommun

Skåne län

Österlenarkeologi

Rapport 2013:11

Författare: Lars Jönsson

Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagsbild: Slimminge kyrka. Foto från sydost. Foto: Lars Jönsson, Österlenarkeologi.

© Österlenarkeologi 2013

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	6
Läge och topografi	6
Syfte och metod	6
Historik och fornlämningsmiljö	7
Slimminge kyrka	7
Fornlämningar	8
Undersökningsresultat	10
Tillbyggnad av bårhus	10
VA-anslutning till bårhus	10
Dragning av elkabel till kyrkan	12
Tolkning	13
Utvärdering	13
Projektorganisation och kvalitetssäkring	13
Referenser	13
Tekniska och administrativa uppgifter	14

Figur 1. Skåne med platsen för Slimminge i Vemmenhögs härad markerad med en röd prick.

Figur 2. Slimminge med platsen för Slimminge kyrka och kyrkogård markerad med en pil.

Sammanfattning

I samband med en mindre tillbyggnad av bårhuset, anslutning av VA samt dragnings av elkabel inom fastigheten Slimminge 69:1, bl.a. Slimminge kyrka och kyrkogård, i Slimminge socken, Skurups kommun, har Österlenarkeologi utfört en arkeologisk förundersökning i form av en övervakning av markarbetena. Arbetet berörde Slimminge bytomt, registrerad som fornlämning nr 19 i Slimminge socken.

Vid schaktningen för den mindre tillbyggnaden av bårhuset påträffades inga arkeologiska lämningar. Schaktet som grävdes för anslutning av VA till bårhuset samt för en ledningsdragnings till kyrkan var totalt ca 70 meter långt. Schaktet grävdes i kanten av en mindre väg strax norr om kyrkogården, från bårhuset och österut, fram till en bygata. Där skulle avloppsledningarna kopplas ihop med en befintlig brunn.

I schaktet framkom tunna kulturlager samt fem anläggningar; två gropar, två förmodade brunnar och en stenläggning. I bottenfyllningen i den ena brunnen fanns ett rörskaft till en trefotsgröta av godstypen yngre rödgods. Sannolikt är nedgrävningarna från tidigmodern tid, dvs. 1500-1800-tal. Brunnarna och groparna hör sannolikt till gård nr. 12 i Slimminge bytomt. Gården skall enligt äldre kartor ha legat strax norr om kyrkan.

Omkring 10 meter från schaktets östra avslut grävdes ett mindre schakt mot den söder om liggande kyrkogårdsmuren och kyrkogården. Från det mindre schaktet utfördes en borrhning genom kyrkogårdsmuren i avsikt att komma under kyrkogården för att kunna ansluta en elkabel till kyrkan. Intill en nyare tillbyggnad av kyrkan grävdes ett ca 2 x 2 meter stort schakt. I schaktet fanns tre relativt stora stenar. Dessa har sannolikt hamnat sekundärt på platsen, kanske i samband med uppförandet av den nya kyrkan i början av 1800-talet.

Inledning

Med anledning av en mindre tillbyggnad av bårhuset, anslutning av avlopp samt dragning av elkabel inom fastigheten Slimminge 69:1, bl.a. Slimminge kyrka och kyrkogård, i Slimminge socken, Skurups kommun, utförde Österlenarkeologi en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning. Arbetet berörde Slimminge bytomt, registrerad som fornlämning Slimminge 19:1 i Slimminge socken.

Arbetet utfördes på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsens dnr. 431-27408-12).

Läge och topografi

Den arkeologiska förundersökningen utfördes i anslutning till Slimminge kyrka och kyrkogård. Slimminge är en mindre ort som ligger ca 7 km nordost om Skurup i den södra delen av Skåne. Slimminge är belägen i ett öppet, småbrutet odlingslandskap vid Romeleåsens fot.

Syfte och metod

Då den arkeologiska förundersökningen skedde i form av en övervakning av markarbetena hade inga vetenskapliga frågeställningar formulerats. Men eftersom schaktningsarbetet skedde inom Slimminge bytomt (RAÄ Slimminge 19:1), i direkt anslutning till Slimminge kyrka och kyrkogård, var det således viktigt att vara observant på om arkeologiska lämningar kom att beröras. Det var även betydelsefullt att få kunskap om de arkeologiska lämningarnas bevarandegrad, karaktär, utbredning och datering.

Schaktningen utfördes i två etapper. Den första etappen utfördes i samband med en mindre utbyggnad av bårhuset. Vid detta tillfälle användes en bobcat att ta bort jorden med. Vid den andra, och stora etappen, användes en traktorgrävare. Med denna grävdes ett ca 0,5 meter brett och 1,10 meter djupt schakt. De påträffade anläggningarna dokumenterades i huvudsak i den uppkomna sektionen, men viss dokumentation gjordes även i plan. Inmätningarna av schakten utfördes manuellt utifrån fastighetsgränser och befintliga byggnader.

Schaktningsarbetet utfördes av Röglä Bygg & Snickeri AB.

Figur 3. Utdrag ur storskifteskartan från 1784-86 över Slimminge gamla bytomt. Den arkeologiska undersökningen utfördes mellan kyrkan och gård nr. 12. Digital kopia från lantmäteriet.

Historik och fornlämningsmiljö

Slimminge bytomt (Slimminge 19:1) har en nord-sydlig utsträckning enligt storskifteskartan från åren 1784-86. Kyrkan låg relativt centralt i den gamla bytomten. Slimminge by omnämns första gången i skriftliga källor år 1405 (Riksantikvarieämbetets FMIS/fornsök). Ortnamnet innehåller en inbyggarbeteckning (-inge), bildad till ett *slim-* 'dy', 'gyttja', 'slem', med syftning på gammal kärrmark (NE 1995, s. 621).

SLIMMINGE KYRKA

Den medeltida kyrkan var byggd av gråsten, med ett litet torn. Den gamla kyrkan, förutom tornet, blev nedriven år 1807. Samma år byggdes det breda långhuset, kyrkan förlängdes och anslöts till den medeltida föregångarens torn. Kyrkan ombyggdes igen 1906-07. Bl.a. tillkom ett kvadratisk västtorn med en smal spira. Sitt nuvarande inre utseende fick kyrkan i början av 1950-talet. Koret förstörades och fick en ny golvbeläggning. Predikstolen härrör från 1600-talet. En medeltida dopfont av kalksten är bevarad (Larsson & Sandberg u å; NE 1995, s. 621).

Figur 4. Slimminge kyrka år 1871.

Figur 5. Slimminge gamla bytomt (RAÄ Slimminge 19:1), med Slimminge kyrka i den centrala delen av bytomten. På figuren framgår även andra fornlämningar i närområdet. Karta ur Riksantikvarieämbetets FMIS/fornsök.

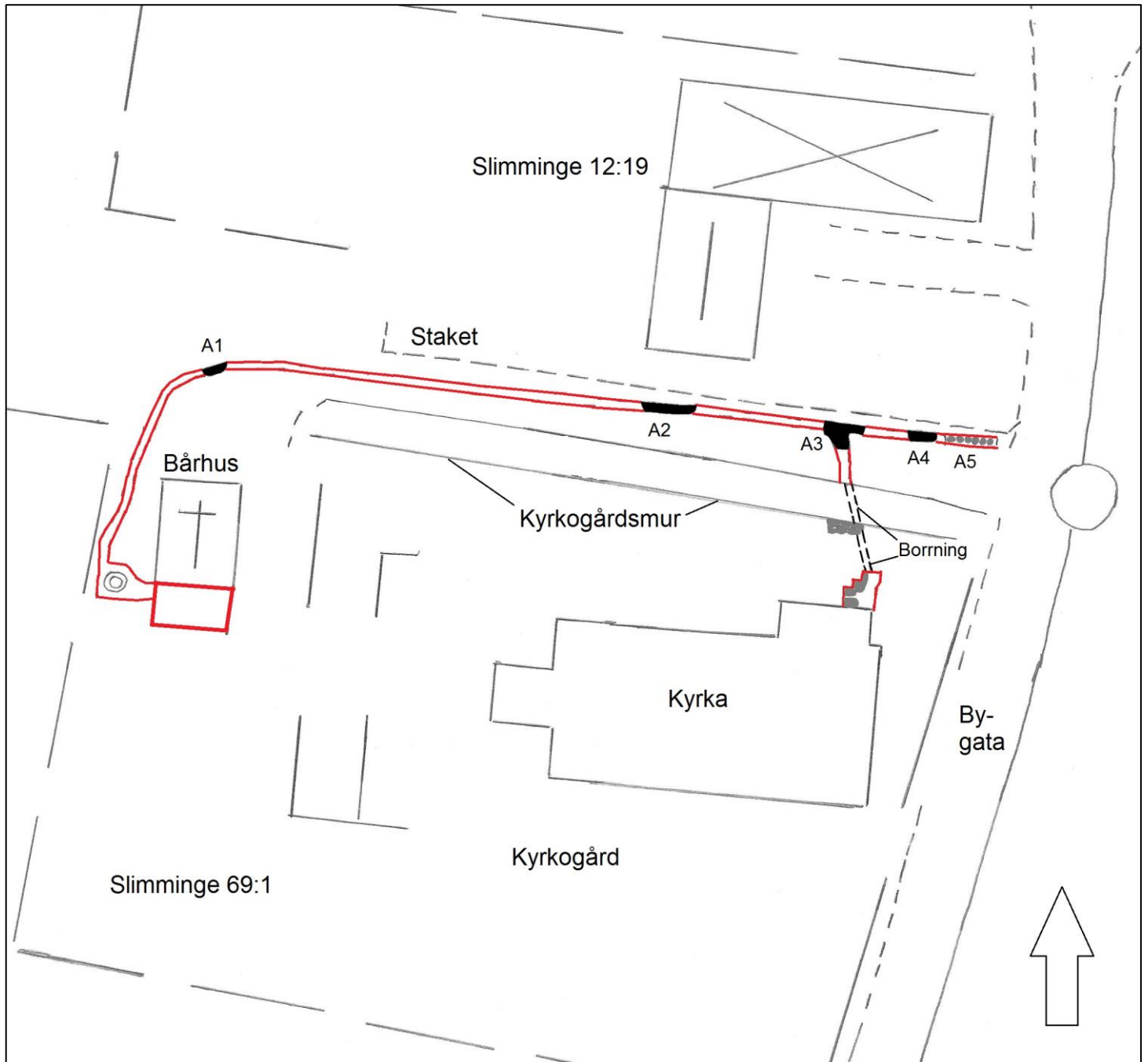
FORNLÄMNINGAR

Av fornlämningar i Slimminge socken är några stenåldersboplatser, varav en paleolitisk, och ett par bronsålderhögar bevarade. En skatt av sju brakteater har påträffats (NE 1995, s. 621).

I byns närområde finns endast ett fåtal fornlämningar registrerade. Omkring 500 meter väster om Slimminge bytomt finns ett lösfynd av en stenyx (RAÄ Slimminge 4:1). Den skall ha påträffats i åkermark, på ett krön av mindre höjdrygg.

På gården Havigslund, omkring 600 meter norr om bytomten, finns en fyndsamling (RAÄ Slimminge 3:1). Denna består av två miniatyr skivyxor, en tjocknackig flintyx, en håleggad flintyx, en spetsnackig flintyx, en halvspetsnackig flintyx, en halv skafthålsyx, en halv tunnbladig flintyx, en knacksten, en pilspets av flinta, en trasig pilspets med skaft av flinta, en spjutspets av flinta, en sländtrissa av sandsten, ett 10-tal flintspån samt några fragment av slipade flintyxor.

Omkring 800 meter sydväst om bytomten finns en närmast oval hög, ca 30x16 meter stor och 2 meter hög (RAÄ Slimminge 8:1). I samband med dikning öster om högen har två slipade, spetsnackiga flintyxor påträffats (RAÄ Slimminge 8:2). Högen är utsatt på storskifteskartan från åren 1784-86, då med en rundmarkering samt texten "Västra höga". Nu kallas högen *Ättehögen*.

Figur 6. Schakten för tillbyggnad av bårhuset, VA-anslutning till bårhuset samt dragning av elkabel till Slimminge kyrka. Schakten är markerade med en röd heldragen linje. De arkeologiska lämningarna är helsvarta. Stenar är gråmarkerade. Skala 1:400.

Undersökningsresultat

Figur 7. Arbeta inför utbyggnaden av bårhuset vid Slimminge kyrka. Foto från sydost. Foto: Lars Jönsson, Österlen-
arkeologi.

Den arkeologiska förundersökningen vid Slimminge kyrka och kyrkogård (fastigheten Slimminge 69:1) genomfördes som en övervakning av markarbetena (schaktningsövervakning). Arbetet utfördes med anledning av en mindre tillbyggnad av bårhuset, anslutning av vatten och avlopp till bårhuset samt dragning av elkabel till kyrkan.

TILLBYGGNAD AV BÅRHUS

Schaktningen för tillbyggnaden av bårhuset utfördes den 16 januari i ca 5 minusgrader. Tillbyggnaden, vilken skall vara 5 x 3 meter stor, skulle uppföras på den södra sidan om det befintliga bårhuset. Schaktdjupet var ca 0,4 meter. I marken fanns mycket lerigt material, tillsammans med bl.a. tegelstenar och stenar om vart annat. Området vid bårhuset verkade ligga på en artificiell förhöjning med uppfyllt recent material.

Vid schaktningen för tillbyggnaden av bårhuset påträffades inga arkeologiska lämningar.

VA-ANSLUTNING TILL BÅRHUS

Arbetet med VA-anslutningen inleddes med att ett ca 4 x 2,4 meter stort schakt för en ny brunn grävdes intill den västra sidan av bårhuset. I schaktet fanns endast matjord, gamla rörledningar och enstaka tegelstenar. Inga arkeologiska lämningar anträffades.

Därefter grävdes schaktet för VA-anslutningen till bårhuset. Detta var totalt ca 70 meter långt, ca 0,5 meter brett och 1,10 meter djupt. Schaktet grävdes i kanten av en mindre väg strax norr om kyrkogården, från bårhuset och österut, fram till bygatan där ledningarna skulle kopplas ihop med en befintlig brunn. De översta 0,2 meterna utgjordes av moderna vägbärlager. Under detta fanns ca 0,3 meter med utfyllnadslager och matjord. Detta utgör en äldre markhorisont. Därunder fanns ca 0,6 meter med gul, styv lera, vilket utgjorde det naturliga underlaget. I schaktet framkom tunna kulturlager samt fem anläggningar; två gropar, två förmodade brunnar och en stenläggning. Anläggningarna beskrivs nedan.

A1 - Grop

En av groparna (A1) påträffades ca 7,5 meter norr om bårhuset. Gropen var ca 1,6 meter i diameter, och ca 0,7 meter djup. Den hade en rundad form och sluttande sidor. Fyllningen i gropen utgjordes av mörkgrå lerinblandad humus. Inga fynd framkom i gropen.

Figur 8. En grop (A1) ca 7,5 meter norr om bårhuset i Slimminge. Foto från sydost. Foto: Lars Jönsson, Österlen-
arkeologi.

Figur 9. Den västra nedgrävningssidan på en brunn (A2), ca sex meter norr om Slimminge kyrkogård. Foto från söder. Foto: Lars Jönsson, Österlenarkeologi.

A2 - Brunn

En av de förmodade brunnarna (A2) framkom ca sex meter norr om kyrkogårdsmuren, ca 30 meter öster om A1. Brunnen var minst 3,8 meter diameter, och minst 0,8 meter djup. Nedgrävningen för brunnen var vertikal ner till ca 0,7 meter, därefter svagt sluttande ner till ca 0,15 meter före schaktbotten, där nedgrävningen återigen var vertikal. Fyllningen i brunnen utgjordes av ljusbrun lerinblandad humus. I brunnen påträffades endast djurben.

A3 - Brunn

Denna eventuella brunn (A3) påträffades ca 10 meter öster om A2, och ca fem meter norr om kyrkogårdsmuren. Brunnen var troligtvis ca tre meter i diameter, och minst 0,8 meter djup. Den södra delen av brunnen kunde avgränsas i ett tvärschakt mot söder. Brunnen hade vertikala nedgrävningssidor. Fyllningen i brunnen utgjordes av mörkgrå, sotig lerinblandad humus med inslag av träkol, tegelkross, lerkuddar och tegelfragment. I fyllningen till brunnen, tillika botten av schaktet, påträffades ett rörskaft till en trefotsgryta av godstypen yngre rödgods (fnr. 32390:1). Fyndet antyder en datering av brunnen till tidigmodern tid, dvs. 1500-1800-tal.

Figur 10. Den östra nedgrävningssidan på en brunn (A3), ca fem meter norr om Slimminge kyrkogård. Foto från söder. Foto: Lars Jönsson, Österlenarkeologi.

Figur 11. Den östra delen av schaktet för VA-utbyggnaden till bårhuset. Schaktet drogs norr om kyrkogården och kyrkan i Slimminge. Foto från öster. Foto: Lars Jönsson, Österlenarkeologi.

A4 - Grop

Gropen påträffades ca tre meter öster A3, ca fem meter norr om kyrkogårdsmuren, och ca 10 meter väster om bygatan. Gropen var ca 2,10 meter i diameter, och minst 0,8 meter djup. Fyllningen i gropen utgjordes av ljusbrun lerinblandad humus. Inga fynd anträffades i gropen.

A5 – Stenläggning(?)

I den östra delen av schaktet, närmast bygatan, fanns i botten ett ca 3,5 meter stort område med relativt stora stenar. Stenarna, vilka låg på 1,10 meters djup, har en oklar funktion. Kanske har de haft en dränerande funktion. Mycket tyder på att de varit nedgrävda i senare tid. Stenarna togs inte bort utan ligger kvar under VA-ledningarna.

DRAGNING AV ELKABEL TILL KYRKAN

Omkring 10 meter väster om schaktets östra avslut grävdes ett tvärschakt fram till en befintlig stenmur, ca två meter norr om kyrkogårdsmuren. I början av schaktet framkom den södra kanten för en brunn (A3). Från stenmuren borrades det genom kyrkogårdsmuren och under kyrkogården, i en längd av sex meter, fram till ett ca 2,2 x 2 meter stort schakt intill en nyare tillbyggnad av kyrkan. Avsikten var att ansluta en elkabel till kyrkan. För att ansluta elledningen till kyrkan behövdes det dessutom borrar genom en modern tegelvägg.

I schaktet närmast kyrkan fanns tre stora stenar samt ett par stenar som var uppschaktade och låg på marken intill schaktet. Det fanns även en äldre elledning i den nordöstra kanten av schaktet. Vilken funktion de stora stenarna haft är oklart. De kan ha tillhört den medeltida kyrkan som revs i början av 1800-talet, och sedan hamnat sekundärt på platsen.

Figur 12. Tre stenar framkom i ett mindre schakt invid en modern tillbyggnad vid nordöstra hörnet av Slimminge kyrka. Under marknivå fanns en modern tegelmur. Foto från norr. Foto: Lars Jönsson, Österlenarkeologi.

Figur 13. Utdrag ur enskifteskartan från 1804 över Slimminge gamla bytomt. Den arkeologiska undersökningen utfördes mellan kyrkan och gård nr. 12. Digital kopia från lantmäteriet.

TOLKNING

Sannolikt är de förmodade brunnarna och groparna från tidigmodern tid, dvs. 1500-1800-tal. Brunnarna och groparna hör troligtvis till gård nr. 12 i Slimminge by, vilken enligt äldre lantmäterikartor skall ha legat strax norr om kyrkan.

Utvärdering

De påträffade arkeologiska lämningarna norr om Slimminge kyrka och kyrkogård visar att även kommande markarbeten bör stå under antikvarisk kontroll.

Projektorganisation och kvalitetssäkring

Den arkeologiska förundersökningen inom fastigheten Slimminge 69:1, Slimminge kyrkogård, bedrevs av Österlenarkeologi med Lars Jönsson som ansvarig. Lars Jönsson var projektledare och ansvarade för projektets genomförande och vetenskapliga kvalitet, samt kontakter med Länsstyrelse och uppdragsgivare. Han ansvarade även för rapportarbetet.

Referenser

Litteratur

Larsson, B. & Sandberg, K. u.å. 600 år med Slimminge kyrka. (Häfte). Nationalencyklopedin 1995. Slimminge. *NE ROK-SMU 16*. Höganäs.

Lantmäteriet

Digital kopia av storskifteskartan från 1784-86 över Slimminge bytomt.
Digital kopia av enskifteskartan från 1804 över Slimminge bytomt.

Riksantikvarieämbetet

Fornlämningsinformation ur Riksantikvarieämbetets Fornsök/FMIS

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer 431-27408-12
Österlenarkeologis diarienummer ÖA 130001
Arkivnummer ÖA 130001

Län Skåne
Kommun Skurup
Socken Slimminge
Fastighet Slimminge 69:1
RAÄ-nummer Slimminge 19:1

Ekonomiska kartans blad 615_40_01
Koordinatsystem Sweref 99 TM
N koordinat 6148382
E koordinat 405788
M ö.h. RH70 65,34

Fältarbetstid 2013-01-16–2013-08-15
Antal arbetsdagar 4
Antal arkeologtimmar 10

Exploateringsyta 40 kvm
Undersökt yta 40 kvm

Platschef Lars Jönsson
Personal Lars Jönsson
Uppdragsgivare Villie Församling

LUHMnr: 32390
Fynd: Rörskaft till trefotsgräva av yngre rödgods
Dokumentationsmaterial: 1 fältritning i A3, minnesanteckningar samt digitala foton.

Kostnader, arkeologi
Administration: 600 kr
Fältarbete: 5 400 kr
Rapport: 7 200 kr
Körersättning: 747,40 kr
Tryck av rapport: 800 kr

Österlenarkeologi

Rapporter 2013

1. Stora Köpinge kyrkogård. Dagvattenledningar runt kyrkan. FU år 2012. Lars Jönsson
2. Simrishamn. Fjärrvärmeledningar i Hamngatan, Skansgatan och Skepparegatan. FU år 2012. Lars Jönsson
3. Köpinge 15:29 m.fl. Spilltryck- och vattenledningar. FU år 2013. Lars Jönsson
4. Backen 1:51. Vik-boplatsen. FU år 2013. Lars Jönsson
5. Backen 1:52, Vik. FU år 2013. Lars Jönsson
6. Gamla Staden 2:3, Ystad. Uppförande av sophus. FU år 2013. Lars Jönsson
7. Vollsjö 31:178, Vollsjö gård. Anläggande av trapphus. FU år 2013. Lars Jönsson
8. Kyrkan 2, Skurups kyrka. Markarbeten i kyrkan. FU år 2013. Lars Jönsson
9. Ingelstad 10:23 m.fl. VA-utbyggnad. AU år 2013. Lars Jönsson
10. Brunnsgatan och Östergatan, Simrishamn. Nedläggning av vattenledning. FU år 2013. Lars Jönsson
11. Slimminge 69:1, Slimminge kyrkogård. VA- och bårhusutbyggnad samt dragning av elkabel. FU år 2013. Lars Jönsson.